

Observatoriul este de două ori în
septemana, mercuria și sâmbătă.

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl.,
pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu
cu post'a în laintrulu monarchiei
pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
— In strainatate pe 1 anu 10 fl.
sêu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. sêu
11 franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie sêu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a și a
trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face în
modulu celu mai usioru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 79.

Sibiu, 30/12 Octobru 1878.

Anulu I.

Studiu relativu la economi'a nationale și la istori'a civilisatiunei în Transilvani'a.

(Urmare.)

Imperatul Iosifu II neindestulatu cu conscrip-
tiunea din 1771, decretâ în 1786 una noua, care
se executa cu mai multa precisiune și aceea fu
luata ôresicumu că normativu pâna pe la anulu
1829—31, candu sub imperatul Franciscu I se
incerca a conscrie din nou populatiunea, esira inse
reu. Intre 1835 et 39 sub Ferdinandu I. auto-
ritatile municipale fusera êrasi obligate a conscrie
pe locuitori; numeratur'a inse esi că si în alti ani,
plina de erori asia, în cãtu directiunea cancelariei
de statistica dela Vien'a abia în anulu 1843 fu în
stare de a fixa numerulu totale alu locuitoriloru
Transilvaniei la sum'a de 2,118.578 era în anulu
1846 la 2,193.944 suflete.

Am petrecutu inadinsu mai multu la acestea
nefericite incercari de preste unu secolu spre a
scôte la lumina celu pucinu simpl'a cifra totala
autentica a locuitoriloru unei tieri relative mici,
cum este Transilvani'a. Barbatii competenti voru
sci se combine de aci reutatile immense pe care
le voru fi intempinatu auctoritatile statului la de-
tailurile statistice. Si totusi nu este nici-o tiêra
în Europ'a, unde necesitatea informatiuniloru sta-
tistice, clare și exacte, se fia simtita mai profundu
câ în Transilvani'a. Trei nationalitati principali,
câ în Transilvani'a. Trei nationalitati principali,
sietepe confessiuni religiôse, urme nenumarate de
privilegiile cele mai estravagante, atâtea graduri de
cultura și civilisatiuni, diversitatea cea apriga a
caracterelor nationali, mai multe legi feudali con-
servate de rigóre pâna în dio'a de astadi, relatiu-
nile politice, legislative, national-economice câtra
Ungari'a, starea agriculturii, industriei, comerçului,
starea instructiunei publice și alte inpregiurari ne-
numerate ceru în modu imperiosu, câ tiêra acêsta
se fia studiata în tôte ramurile definite și classi-
ficate de sciinti'a moderna a statistice.

Dupa pacificarea tierii în urmarea catastrofe-
loru sangerôse din 1848/9 gubernulu militarulu și
civile voindu a se folosi de ocaziune pre cãtu
durase rigóre legei martiale proclamata preste totu,
prin ordonanti'a sa din 2 Aprile 1850*) luâ dis-

*) A se vedé Buletinulu legiloru din anulu 1850
fasc. V Nr. 26.

Foisiór'a „Observatoriului“.

O partia de siach.

(2. Continuare.)

Incarceratul tresari, câ si candu ar fi atinsu
unu sierpe, dara reculegându-se iute dişe: „Mai antaiu
trebuie se terminu joculu.“ — „Imposibilu,“ response
Calavarez. — „Possibilu, ori ne-possibilu, eu trebuie se
vedu, cum finesce joculu? . . . ilu facu inca mat. Dâ-mi
pace . . . poftesce, Ruy Lopez!“ — „Este imposibilu“
repeti gâdele. — Au trecutu cele trei ôre? — tocmai
în minutulu acesta. Regele pretinde supunere.“

Servitorii lui Calavarez, cari pâna aci steteau ra-
diemati pe sâbiile lor, la semnalulu acesta, se indreptara
spre duce.

Ducele siede cu spatele câtra parete, aprôpe de
ferêstra; de Calavarez ilu despartia numai mês'a. Du-
cele se sculâ și dişe cu voce demandatôre:

„Eu trebuie se terminu joculu, dupa acea, dispune
de capulu meu, pâna atunci inse, vrêu se fiu necon-
turbatu — mai ceru o jumetate de ôra . . . trebuie se
asceptati.“

„Duce“, response Calavarez, „ori cãtu de mare
veneratiune am câtra dta, si de si bucurosu asiu face pe
placerea dtale, . . . dar nu potu . . . câ-ci nu zace în
poterea mea. Amenarea nu o asiu plati cu unu pretiu
mai micu, decãtu cu viêti'a mea.“

Don Guzman se infuria; apoi, tragundu-si tôte
inelele din degete, si desfascându-si agrafele de dia-
mantu, aruncâ gâdelui tôte juvaerele și dişe liniscitu:
„Se jucãmu, Ruy Lopez!“

Juvaerele se rostogoleau pe podile, dar nime nu
se plecâ se le radice. Gâdii privêu unulu la altulu în-
marmuriti.

„Ordinele, ce am primitu, sunt severe,“ strigâ Cal-
lavarez hotaritu: „Veti iertâ, nobile duce, decâ vomu
intrebuintiã fortia. Nu-mi remane alta. Comandele
regelui și legile imperiului trebuiescu îndeplinite. Ra-

positiuni stricte pentru catagrafia noua, în care se
se coprinde nu numai numerulu ômeniloru dupa
sexu, nationalitate, religiune, starea sociale și etatea
fiacaruia, ci și numerulu locuintelor omenesci la
care se mai adaosera doue rubrice pentru con-
scriptiunea cailoru și a vitelor cornute. Cu exe-
cutarea conscriptiunei fusera insarcinati oficiari din
armat'a de linia, caroru functionarii politici era
obligati a le fi de totu ajutoriulu. Dara si acêsta
conscriptiune a intempinatu mari greutati, totu de
natur'a celoru vechi, memorate mai susu; ea
inse s'a terminatu în acelasu anu, prin urmare
multu mai curendu câ în trecutu. Resultatulu
acelui recensementu fu, câ în 1850/1 se aflara în
Transilvani'a numai 2,074.202 suflete. Tóta lumea
vedea, câ acêsta cifra nu pote se fia exacta, precum
nici nu a fostu în adeveru. Amu vediutu mai susu,
câ în anulu 1846 numerulu locuitoriloru Transil-
vaniei fusese evaluatu la 2,193.944 suflete. Cres-
cerea populatiunei preste anu se ia în acêsta pro-
vincia numai cu câte 1%; dara si numai cu atâta
în alti 4 ani numerulu locuitoriloru trebuia se fia
ajunsu pâna în 1850 la 2,281.000, prin urmare
cu 206.000 mai multi de cãtu au esitu din acelu
recensementu. La acêsta mare diferentia s'a ob-
servatu, câ în anii 1848/9 aru fi peritu fôrte multi
ômeni în bellulu civile și câ alti pe atâti aru fi
migratu în Romani'a. Diferenti'a inse nici asia
nu se pôte concilia. Gubernulu militarulu investigase
de repetite-ori prin organele sale dupa tôte casurile
de môrte violenta din acei ani; dara din acelea
cercetari au esitu numai numerulu de 6112 persône
omorite prin crudelitate, și adeca 5405 romani
spendiurati, inpuscati, taiati, aruncati în focu sêu
innecati în riuri de catra magiari, 304 magiari
macelati de romani, 310 sasi ucisi totu de magiari
și 93 persône de alte nationalitati.*). Gubernulu
deschisese rubrice chiaru și dupa sexu și etate, din
care se vede, câ aru fi peritu prin môrte violenta
5680 barbati, 363 femei (cele mai multe romane)
și 69 prunci. Acestea cifre sunt autentice, dara
cu multu mai mici decãtu au fostu în acei ani
efectivele perderi în vietii omenesci, mai alesu candu

*) Acestea cifre sunt mai mari decãtu cele publi-
cate la anulu 1851 în Monitorulu ofic. „Wiener Zeitung“;
causa e, câ ele mai tardiu s'au întregitu prin cercetari
nove. Vedi E. A. Bielz Handbuch der Landeskunde.
Siebenbürgen, Hermannstadt 1857 la pag. 149.

vomu lua în consideratiune, câ în tôte casurile în
care s'au datu focu, anume la patru orasie, la vreo
40 de sate și la multe resedentie de a le domni-
loru feudali, multime mare de persône au arsu, ori
s'au inmormentatu sub ruine, adesea familii întregi;
altii êrasi ucisi cu sutele s'au aruncatu în gropi
comune, fôra câ se se fia mai potutu afla, câti si
cine au fostu. Dintre insurgentii magiari au peritu
câteva mii în bataliile avute cu trupele regulate,
era altii cu romanii din muntii apuseni. Dupa
pacificatiune a mai urmatu si cumplit'a bôla typhus
de spitale, care êrasi a seceratu multime de ômeni.
Tôte acestea perderi inse nici pe departe n'au po-
tutu ajunge la diferenti'a de 206.000. În totu
casulu, perderile în vietii omenesci din Transilvani'a
în epoc'a revolutiunei ungueresci nu au potutu se
fia mai mari câ de cincidieci de mii, în care nu-
meru s'aru coprinde și ostasii din trupele regulate,
cadiuti în batalii, sêu morti în spitale. Remane
dara se inchiaiemu câ nici recensementulu din a.
1850/1 nu a fostu exactu, câ-ci poporul a celatu
pre cãtu a potutu numerulu membriloru familiei, de
fric'a impositelor și a recrutatiloru, care odiniôra
se facea cu funea.

În anii urmatori auctoritatile tierii luara me-
suri spre a corege multe erori, la care au fostu
ajutate și de câtra unele cleruri bisericesci, care în
Transilvani'a mai pôrta pâna în dio'a de astadi
registrele civili de baptisati, morti și cununati; apoi
adaogându 1% pe fia-care anu, în 1855 scôsera
cifra totale de 2,276.093 locuitori.

În a. 1857 se efectuâ unu nou recensementu,
din care esi numerulu de 2,176.797. De atunci
acea cifra fu considerata câ normale și autentica,
la care se adagea pe fia-care anu câte 1%. Ea
se alterase în a. 1861 numai intru atâta, câ bar-
batiloru de statu din Ungari'a lea succesu a mi-
diolocî la curtea imperiale, câ 4 districte Zarandu,
Crasna, Solnocu, Cetate-de Pétra cu 250.000 lo-
cuitori rupendu-se de câtra Transilvani'a, se fia
incorporate la Ungari'a, dupa care apoi numerulu
locuitoriloru acestei tieri scadiu pe anulu 1862 la
2.038.235.*). Dara dela 1876 încôce acelorasi
barbati de statu le casianâ, câ cu ocaziunea unei

*) A se vedé: Statistisches Jahrbuch der öster-
reichischen Monarchie für das Jahr 1863. Wien 1864
la pag. 9.

dicati-ve si nu ve petreceti minutele din urma cu resis-
tentia, care nu ve ajuta nimicu. Domnule Episcopo,
vorbesce dta câtra duce! Indemnati-lu se se supuna
sortii!“

Responsulu preotului fu precisu și hotaritoriu. Elu
luâ secûrea de pe blocu și radicandu-o de asupra ca-
pului, dişe: „Indereptu! indereptu! pe D-dieu, ducele
trebuie se termine joculu!“

La acêsta demonstratiune neasceptata din partea
Episcopului gâdele se trase înapoi ametiandu în cãtu
erâ pe aci se cada preste servitori, cari voiau se se
rapediêscu cu sâbiile scôse asupra condamnatului, candu
de odata, Ruy Lopez, ce se parea schimbatu într'unu
gigante, tranți odata scaunulu seu de stejariu de pa-
mentu și amenintiã: „Antâiulu dintre voi, care va trece
acêsta granitia pusa de biserica, cu môrte va murî!
Curagiu, nobile duce! Numai trei scelerati sunt aici.
Duce, dorinti'a ultima a dtale se va implini, de mi-asiu
pune chiaru si viêti'a. Ear voi, blastematiloru, vai
vôue! Vai de acela, care va cutezâ se puna man'a pe
Episcopulu bisericeii sale. Blastematu se fia în eternu!
Pe lumea acêsta va fi scosu dintre crestini spre a
deveni în ceea-lalta unu demonu latratoru. Sâbiile în
têca! Respectu înaintea unsului Domnului!“

Ruy Lopez mai continuâ cãtu-va tempu într'unu
jargonu spaniolu și latinu cu blastemuri și amenintiãri
de escumicare, unu midiolocu acesta, care pe atunci
nici odata nu remanea fara effectu asupra poporului.

Procedur'a acêsta a avutu resultatu la momentu,
câ-ci cei amenintiati steteau nemisicati și taceau, era
Calavarez isi cugetâ, ca a omori unu Episcopu fora ordinu
specialu din partea regelui, ilu pôte expune la mare
pericolu în lumea acêsta, abstragendu de ceea-lalta.

„Me voi duce la Maiest. Sa,“ dişe elu în fine.
„La satana,“ adose Episcopulu observandu totu
tienut'a amenintiãtoare de pâna acuma.

Gâdele nu sciã, ce se facea. De se ducea cu o
astfelu de noutate la Filipu, care lu-accepta cu capulu
tradatoriului, se expunea numai maniei densului. Ar fi
intrebuintiatu forti'a, daru nu erâ siguru de invingere,

câ-ci poterile lui Ruy Lopez nu erau de disconsideratu,
si-apoi, cine scie, furi'a și desperarea ce n'ar fi potutu
face din ducele care pe langa aceea mai erâ și fôrte
indemanaticu. — Se decise deci pentru ceea-ce i-se parî
mai intieptu, adeca: se ascepte.

„Duce, imi dati parol'a de onóre, ca joculu nu va
tienea mai multu, câ o jumetate de ôra?“ întrebâ elu.

„Te assiguru, pe parol'a mea de onóre!“

„Bine, asia-daru jucati mai departe!“

Dupa-ce se inchiaia pace în modulu acesta, juca-
torii isi ocupara locurile și continuara joculu. Calavarez,
carele inca erâ jucatoriu de siach, simtiã, fora voia,
escitandu-i-se interesulu prin trasaturile pe care le faceau
ei, în tempu ce privirile servitoriloru erau indreptate
asupra ducelui, câ si candu ar fi voitu se dica: Tê si
joculu teu în curendu i se va pune capetu.

Don Guzman isi preambâ privirile dealungulu
camerei și dişe apoi cu unu tonu rece:

„Inca nici odata în viêti'a mea n'am jucatu într'o
societate atâtu de nobila, . . . acuma, celu pucinu, voi
avea martori, decâ voi invinge pe Don Lopez.“

Cu unu zimbetu pe budie se reintôrse elu era la
jocu, inse acelu zimbetu erâ amar, câ si candu ar fi
despretiuitu triumfulu, pe care l'a castigatu asupra gâ-
diloru sei.

Episcopulu nu lasâ cód'a securei din mana și
murmurâ în sine:

„Decâ asiu fi numai siguru, ca asiu poté scapâ
din acêsta vizuina de tigri, nu m'asiu cugetâ multu
pentru de a frange gûtulu la acesti trei.“

3. Descoperirea. Cele trei ôre trecura în
camer'a captivului cu joculu, mai iute de cãtu în
sal'a regelui. Monarchulu jucâ cu favoritul seu, Don
Ramirez de Biscaya, în tempu ce Grandii, prin
legile etichetei condamnatu a stâ, erâu aprôpe se cada
de obosêla. Totusi, sub nici o conditiune, nu le erâ
permisu a se departâ.

Don Tarrasez stâ nemisicatu cu ochii pe jumetate
inchisi, semenandu cu o statua de bronzu, care se vedu

rotundiri parțiale de municipii și de cercuri electorale, aceleși districte se se alature din nou la Transilvania. Din această cauză, și spre a evita o confuziune și mai mare decât s'a produs până acum prin atâtea sisteme nefecite, me țien de împartirea vechea a țerei și iau de temelie la ulterioarele mele deducțiuni totu numai cifr'a stabilită în anul 1857 de 2,176.797 locuitori, la care se pôte adăoga câte 1% pe fiecare an, pentru că se se cunoscă numărul aproximativ.

S'a facutu cu adevăratu în 1 Ianuarie 1870 unu nou recensamentu preste statulu întregu, prin urmăre și în Transilvania; dara spre a se crutia spesele împreunate firesce cu o mesura că această de mare inportanția, legislativ'a și guvernulu deciseră că conscripțiunea se fia executată prin consiliarii (representanții) fiacarei comune, era naționalitatea locuitorilor se nu fia luată în nici-o considerațiune, ci numai confesiunea religioasă. Toti căți știu din esperiența, în ce modu și prin ce individi se esecuta în comune operațiuni de acestea, voru ști totu-odată, ce valoare se dea catagrafiei unguresci din a. 1870. De altumentrea numărul locuitorilor Transilvaniei în acelu anu a esitu la 2,361.268 suflete, în care numeru se coprinde și locuitorii susu numiteloru 4 districte de 252.161.

(Va urma.)

Câteva obiecțiuni fugitive.

Raru, foarte raru ni se întâmplă se întâlnim în colonele diarelor de dincolo de Carpații transilvani vreun articolu, care se se ocupe de noi și de situațiunea noastră politică și socială. Constatându această, nu avem nici decum intențiunea de a face vre o imputare presei de dincolo său a o acuză de indiferențism față de noi. Cunoștemu prea bine motivele, care fratiloru noștri de dincolo le împune o rezerva, cătu se pôte mai diplomatică și o atitudine cătu se pôte mai plină de tactu politicu în discușiunea cesțiunei națiunii române din Transilvania. Pentru că o cunoștemu o și întielegem și o aprobăm, sperându, că va sosi vreodată și pentru noi tempulu în care se nu fimu așa de streini și indiferenți unii de alții precum suntemu condamnați a fi acum. Cu atătu mai placută ne este surprinderea, cându audim vorbinduse și de noi. Amu gustatu această bucuria în tempulu din urmă, vedindu publicanduse o serie de articole relative la noi românii transilvani în colonele „României libere“. Acele articole, care ne pară iesite din pân'a unui cunoscutu romanu „espatriatu nu de buna voie“ cuprinde multe apretieri judiciose și nimerite, care aru merita se fia cunoscute și de către publiculu nostru. Dara din nefericire legea de presă de care ne bucurăm, său mai bine disu ne instristăm nu ne permite a le produce, nici chiaru în estras. Marginindune deci a ne esprime multumirile noastre confratiloru dela „România liberă“ pentru interesulu ce ni-lu pórta, nu ne potemu reține a nu face autorulu aceluor articole óresicari reflecțiuni din partene, pe

că ornamentu în hale gotice. Junele Ossun'a obositu de mórte și intristatu se radiemá de o colóna de marmore.

Regele Filipu se radica, se preambă prin sala cu pasi iuti, din cându în cându stá în locu și ascultá, óre nu se aude vr'unu scomotu îndepărtatu? Acusi se opra înainte cronometrulu de nesipu, că și cându privirea-i incapientă ar fi vrutu se grabesca caderea nesipulu, acusi ingenunchia înainte icónei santei Vergure, ce se aflá pe unu pedestalu de porfiru, adusu aici din ruinele Alhambrei; ingenunchiá și rogá pe sant'a Vergura a i-iertá fapt'a sangerósa, ce o comite în minutulu acesta.

În castelulu lui Filipu erá tacere, că în palatulu lui Azrael, angerulu mórții, din cauză, că nime nice chiar cei mai de frunte, nu cutezau se vorbésca fara permissiunea Domnitorulu.

În fine se scurse ultimulu graunte de nesipu din cele trei óre lungi și regele esclama cu o bucuria triumfătoare:

„Acum a sositu óra tradatorulu!“ Unu murmuru inadusitu se aude în tóta adunarea.

„Tempulu a trecut“, continuá Filipu, „și cu elu, Conte de Biscaja, a încetatu d'a tra își inamiculu dtale; elu a cadutu, întocma cum cadu frundiele maslinulu în ventu.“

„Inamiculu meu, Sire?“ întrebá Don Ramirez cu unu tonu de mirare prefacutu.

„Da, Conte,“ respunse Filipu. Nu erá Don Guzman rivalulu dtale în amorulu frumósei Donna Estella, și-apoi, rivalii potu fi amici? Pe legea mea, de și în consiliu n'am amintitu nici-odată, totusi mi-am datu parol'a de onóre ca — Donna Estella va fia dtale, frumseti'a și tóte averile ei! — Conte, deca vreodată vei aude vorbinduse de ingratițiunea regiloru, vei puté spune, că Filipu II nu si-a uitatu de amiculu seu personalu și alu patriei, de amiculu, care a descoperitu conspiratiunea lui Guzman și planurile tradatóre, ce le avea cu Franci'a.“

(Va urma.)

care sperăm că le va aproba și densulu. Se ne permite deci a i spune, că este prea pessimistu, prea zugrăveste negru pe negru și prea ne face judecătă în modu sumaru. Firește, densulu care respira aerulu liberu alu României îndependente și se bucură de cea mai completă libertate a cugetării și a cuvântulu simte cu atătu mai intensivu contrastulu ce esiste între starea noastră și a unui poporu liberu în tóta puterea cuvântulu. Dara tocmai această înpregiurare ilu rapeste prea departe, așa că nu află nimicu bunu, nimicu sanetosu, nu este multumitu cu nemicu și condamnă pe toti și pe tóte fara nici o esceptiune. Ce este dreptu, ecșistenti'a aceluor rele și pecate pe care autorulu articoleloru menționate le constată în modu atătu de drastic, nu pôte fi negată, dara ele nu sunt incurabile și prin urmăre nu trebuie se desperăm. Esistinti'a și naționalitatea elementulu romanu din monarhi'a austro-ungară este amenințată din partea adversariulu secolaru, acțiunea politică a națiunii române este paralizată prin interese egoistice și meschine și mai multu încă prin nedemnele și condamnabilele frecări și rivalități confessionale nutrite în modu forțiatu și artificiosu, atătu dintr'o parte cătu și din alta, dara cu tóte acestea, noi nu desperăm și nu ne este permisu a ne îndoi de vitalitatea elementulu romanu și de viitorulu națiunii române. Acestea nu le dicem pentru că dóra amu suferi de morbulu unui optimismu miopu, care este totu așa de periculosu ca și acela alu pessimismulu, ci pentru că avem speranța în D-dieu, pentru că comptăm pe grati'a M. S. a imperatulu Franciscu Iosifu I și pentru că suntemu pe deplinu convinși, că în fine vomu învinge în lupt'a pentru dreptu, la care amu fostu provocați prin adversarii noștri secolari. A pretinde dela noi și dela press'a noastră că se parasésca atitudinea ei defensivă și de așteptare și se adopte o tactică ofensivă, ar fia în înpregiurarile actuale o politică gresită, aventuriósa și neratiönabilă, care ar compromite totulu. Acesta este punctulu în care diferim în modu esențialu de parererele autorulu aceluor articole, care se pare a fia uitatu esceptională pozițiune în care ne aflăm actualmente noi românii de dincoace și ca sasii, cari atătu din punctu de vedere materialu, cătu și intelectualu sunt cu multu mai bine situați ca noi, totusi nu au facutu și nu potu face aceea ce pretinde autorulu articoleloru din „România liberă“ dela noi. Ce au potutu face ungurii subtu absolutismu? Și ce au potutu face cehii subtu absolutismulu dualisticu? Totu aceea ce au facutu și facu și românii dela 1866 încóce. Ei au perseveratu în resistinti'a lor passivă, până cându corón'a din propria ei inițiativă le au împlinitu cererile și dorințele lor. Noi românii, cari prin introducerea sistemulu dualisticu am fostu contumaciați împreună cu celelalte naționalități negermane și nemagiare, așteptăm óra, care nu mai este departe, în care vomu reclama și noi drepturile noastre escamotate, nu dela adversarii noștri, ci dela corónă, care este și trebuie se fia deposidarulu și apertorulu tuturor drepturiloru naționale și autonome în puterea sancțiunii pragmatice și a măsimei dinastiei care suna: „Viribus unitis.“ Le vomu reclama și ni se voru dá, pentru că vomu se traimu. Vomu reclama și vomu apela dela „reul informatulu imperatu la mai bine informatulu“ și nu ne îndoiim, că vocea națiunii române va fia audită.

Încatu privesce imputarea ce ni se face în speciale noue, că în locu se paradăm cu fraze mari și late de naționalitate patrie etc. ne ocupăm cu „economi'a politică mai înaltă,“ apoi n'avem alta de disu, decâtu că în înpregiurarile actuale credem a face unu serviciu cu multu mai reale națiunii noastre prin publicarea aceluor articoli economici, decâtu deca ne amu totu bocsi și ne amu totu plange. Noi n'avem carti economice, n'avem facultati cu catedre speciale și nici conferințele „Ateneulu“ din Bucuresci, că se ne potemu instrui și studi'a materiile economice politice, ci și această cade érasu în sarcin'a diaristice. Cunoșcendu lips'a noastră totală de instrucțiune politică superióră, n'are dreptu și nici cuvântu d-lu autoru din „România liberă“ a ne imputa, deca ne ocupăm într'unu diaru politicu, din cându în cându și cu cesțiuni economice și cu acelea ale instrucțiunii, care singuru ele au remas mai puțin neofensive în diaristic'a noastră inabusită, care este totu-odată și literatur'a noastră în aceste tempuri de eclipsă politică pentru națiunea română.

Se fimu severi în criticile noastre, dara și drepti și această numai atuncea potemu fia, cându purtându comptu de situațiunea romaniloru din Transilvania, nu vomu pretinde dela ei aceea ce trece preste puterile lor actuale. Se nu uităm, că națiunea română de și este unu poporu vechiu, dara că

individualitate națională ea de abea de 30 ani încóce este recunoscută și că prin urmăre este o națiune jună, care până se ajungă la acelasi grad de maturitate politică pe care se află alte națiuni, mai trebuie se tréca încă prin multe stadii ale dezvoltării sale individuale. Cându cineva se află în lupt'a de esistintiă, pieptu la pieptu cu acela care i-o disputa și vóieste se i-o reice, n'are tempu se-si lege tóte ranele și contuziunile din care sangerédia și care ilu dóre. Acesta o face după ce va învinge pe adversaru și se va termina lupt'a.

Acestea sunt reflecțiunile pe care amu aflatu de cuvintiă a le face la loculu acesta, pentru că se probăm, că ne cunoșcemu atătu pozițiunea, cătu și misiunea noastră și că nu suntemu indiferenți față de cele ce se dicu și scriu despre noi. A ști ce vomu și cum o vomu este pentru noi lucrulu principalu. Deca tempulu realizării dorințelor și aspirațiiloru noastre naționale încă n'a sositu, această nu este vin'a noastră și prin urmăre nu ni se pôte imputa, precum nu ni se pôte dice, că noi suntemu de vină, că Dunărea curge dela vestu spre estu și nu vice versa. Camilu.

Revista politică.

Asemenea generalulu rusescu Paskewici, care în 13 Augustu 1849 după lupt'a decisivă dela Világos cu insurgenții unguresci au tramisú imperatulu Nicolae renumita depesie: „Ungari'a jace la piciorle Majestății Tale“ așa și generalulu Philippovici după caderea Zworniculu și a Visiegradulu ar fia potutu telegrafa la Vien'a ca: Bosni'a se află la piciorle imperatulu Austriei. Acesta celu puțin o afirmă organele oficiose, de și cele opoziționale sustienu din contra, că până cându nu va fia intratu armat'a austriacă și în pasialiculu Novi-Bazar și nu va fia ocupatu și acele enclave, care se află încă neocupate între liniile strategice pe care au înaintatu armat'a de ocupațiune, Bosni'a nu se pôte considera că pe deplinu pacificată. Viitorulu celu mai de aproape ne va arata, care din cele doué parti are dreptate.

Într'aceea guvernulu turcescu refusându în modu definitivu încheierea unei convențiuni cu Austri'a, au adresatu o nota circulară către puterile care au subscrisu tractatulu dela Berlinu, prin care protestédia în contra invaziunii austriace, denunția Europei crudimi și atrocități comise din partea armatei de ocupațiune. Până se sósésca respunsulu puteriloru, Turci'a concentrédia la fruntariile sale spre Bosni'a o armată de 150.000 trupe regulate, acarei comandă o va incredinția, precum se dice, renumitulu erou dela Plevna Osman Pășia. Ambasadorulu extraordinaru alu Turciei Karateodori Pășia, care a fostu tramisú la Vien'a ca se încheie atătu de multu dorită convențiune austro-turcescă, după ce au negociatu fara că se obțiena rezultatele așteptate și dorite a fostu rechiamatu din partea guvernulu seu și a si plecatu din Vien'a. Acesta se pôte considera, că o ruptură diplomatică între Austri'a și Turci'a, acarei sfirsitu pôte se fia declaratiunea de rebelu. Între astfelu de înpregiurări se cere multă naivitate, pentru că cineva se póta da crediențiu aceluor sciri oficiose și semi-oficiose, care vorbescu despre o demobilizare a unei parti din armata de ocupare.

Cum se pôte aștepta óre acumă o demobilizare, cându pacificarea, precum vedurăm din scirea adusă despre lupt'a sangerósa de pe înaltimile dela Peci în Bosni'a de vestu, încă nu este terminată, cându armat'a austriacă trebuie se se ascepte în totu momentulu la atacuri și stratageme neprevădiute și bine inscenate din partea insurgențiloru, care i ameninția liniile de retragere și aproviantare, cându Turci'a concentrédia o armată numeroasă la fruntariile sale și protestédia în contra invaziunii austriace, cându guvernulu rusescu în locu se-si retraga armatele din Rumeli'a ostică și din Bulgari'a din contra le înmulțieste, le concentrédia, le pune subtu comandă renumitulu și abilulu generalu Tottleben, se gerédia ca aliatulu și protectorulu celu mai sinceru alu Turciei și cându în fine declăra prin ministrulu seu resiedinte din Belgradu d. Persiani că: trupele rusesci voru remanea în Rumeli'a și Bulgari'a, până cându se voru emancipa totii bulgarii, pe cari Rusii'a nu îi pôte lasa se fia masacrați și până cându trupele austriace nu voru evacua Bosni'a și Hertiegovin'a, pentru că aneșsarea acestoru provincii din partea Austro-Ungariei ar constitui o violare flagrantă a tractatulu din Berlinu. Luându în considerațiune aceste momente grave, a mai crede într'o demobilizare ar însemna a se amagi cu visuri copilaresci. Nu, comitele Andrassy, care au esoperatu mandatulu euro-

pénu de ocupare, trebuie se primésca si tóte consecințele lui funeste, pentru ca blestemul unei fapte rele si neprecugetate este: ca crescându ea nasce alte rele si mai mari. Acuma, candu onórea monarchiei si prestigiul armelor sale este angajat intr'unu modu asia de inaintatu, a demobiliza ar fi identicu cu o capitulare umilitóre ca cea dela Sedan, acare consecințele aru pune in cestiune chiaru esistinti'a monarchiei, autoritatea si prestigiul dinastiei absburgice.

✓ Semnatura situatiunii interne a monarchiei este: ca in urm'a primirei demissionii ambelor cabinete dualistice, corón'a momentanu este lipsita de consiliarii sei parlamentari si ca confusiunea politica a ajunsu la culme. Astadi nu se mai vorbesce despre o reconstructiune a cabinetului austriacu, ci despre o schimbare radicala, nu numai a persónelor, ci cu privire la inpacarea initiata cu cehii si a întregului sistem. Pana la deslegarea definitiva crizei ministeriale din Vien'a se ascépta denumirea a unui cabinetu de transitiune compusu din functionarii inalti si statului. Majestatea Sa a chematu la sine ad audiendum verbum nu numai pe cei mai insemnati barbati politici si de statu ai Ungariei, fara distinctiune de partidu, ci si pe aceia ai Austriei, fara ca pana acuma se fi insarcinatu pe vre unii din ei cu formarea noeloru cabinete, pentru care in situatiunea actuala nu se prea inbuldiescu candidatii, cari se fia aplicati a lua respunderea fatia cu parlamentele, a peccatorulu si gresielor comise de catra cabinetele demissionate. Este probabilu, ca cris'a actuala ministeriala va avea o durata lunga, ceea ce se póte constata si din inpregiurarea aceea, ca atatu terminulu pentru convocarea delegatiunilor, catu si acela alu parlamentelor este inca neficsatu. Ba se vorbesce, chiaru despre o amanare séu sistare a loru pe terminu nedecisu. Este unu adeveratu chaosu politicu, acarui obscuritate este atatu de mare incatu ori-ce orientare este impossibila, pana ce nu se voru mai risipi negurele, care planédia pe orizontulu politicu alu monarchiei. Unu lucru numai, pe care-lu presimtu instinctivu tóte popórale din monarchi'a austro-ungara este: ca in fine au sositu momentulu doritu alu unei schimbari radicale, atatu pe terenulu politice externe catu si pe acela alu politice interne. Acestu sentimentu se manifesta in modulu celu mai competinte, prin insusi cuvintele pe care augustulu nostru Imperatu le au esprimat cu unu tonu de impacientia si iritatiune in ultimulu mare consiliu comunu de ministrii din Vien'a, dicendu ministrului presedinte alu Ungariei: „Dragulu meu Tisza, asia nu mai merge!“ Acésta este o scire fórté inbucurátóre pentru tóte popórale monarchiei acesteia, care le anuntia unu viitoru mai seninu, mai justu si mai liberu pentru viati'a si desvoltarea loru politica si individuala, decatu cum a fostu tristulu si durerosulu trecutulu dela 1866 si pana in dilele acesteia. Caus'a popóraloru umilite si desmostenite au facutu unu mare si inportantu pasu spre bine, déca in fine se convinse si corón'a, ca sistemulu dualisticu a slabitu monarchi'a si o au adusu aprópe de a cadea in abizulu ruinei totale si alu bancrotului finantiaru. Acele cuvinte ale Majestatii Sale augustului nostru Imperatu sunt critic'a cea mai competent'a a dualismulu. Se speramu ca ele voru fi si necrologulu lui. Acésta convingere a corónei vine cam tardiu, dara eata in fine ca ea totusi se manifesta in modu destulu de elocinte.

Se speramu, ca nu va dura multu si monarchi'a intinerita isi va recastiga in curendu sanetatea sa adencu sdruncinata, dupa ce va trece prin cris'a dualismulu, care inlocuitu fiindu cu unu sistem federalisticu pe bas'a egalei indreptatiri a nationalitiloru le va reda din nou libertatea cugetarii si a consciinței nationale, cari li sau inabusitu in decursu de aprópe 12 ani.

Fia ca se sosósca in curendu diu'a atátu de multu dorita pentru noi si pentru natiunile conlocuitoare, care au avutu aceési sórte trista ca si noi, se ne potemu redica inpreuna ochii scaldati in lacrami de bucurie la tronulu augustulu si adoratulu nostru Imperatu, ca se ii multumimu pentru revindecarea legitimeloru nóstre drepturi nationale, care ne au fostu rapite si escamotate de cátra contrarii nóstrii de mórté. Ah, ce di mare, ce di serbatorita, plina de bucuria si entusiasmu n'ar fi aceea in care natiunea romana misicata de recunoscinti'a profunda pentru recastigarea drepturilor si autonomi'a sa ar potea si i ar fi permis a striga érași cu o singura voce romanésca: „Se traiésca prea bunulu si gratiosulu nostru Imperatu Franciscu Iosifu I, care si-au adusu aminte si de brava si pururea leala natiune romanésca, redandui li-

bertatea sa nationala, de care a fostu lipsita atáta tempu pe nedreptu!“ Bucuri'a si recunoscinti'a unui sclavu de galeere caruia i se da libertatea si revede érași pentru prim'a óra stralucitórele radie ale sórelui nu póte fi mai mare, decátu cum ar fi atuncea bucuri'a si recunoscinti'a natiunii romane. Noi credemu si speramu, ca va veni si pentru noi acea mare di, in care érași ne va fi permis a ne simti si a trai ca romani egali indreptatiti cu nationalitatile conlocuitoare.

Mai sta inca in picioare si la parere neclintita o colóna puternica a dualismulu si acésta este comitele Andrassy, actualulu ministru de externe. Dara déca nu ne insielamu apoi aceea colóna se asémána multu cu aceea despre care poetulu germanu Uhland au cantatu in renumita sa balada „Des Sängers Fluch“ asia:

„Nur noch eine Säule zeigt von verschwundener
Pracht,
„Auch diese schon geborsten, kann stürzen
über Nacht.“

Societatea academica romana.

Sesiunea anului 1878.

Siedinti'a dela 24 Augustu.

(Urmare.)

XIV. Principis Demetrii Cantemiri, variae schedae et excerptae autographo descripta, 54 foi in 4, sub No. 60, manuscriptu reunitu cu alte manuscripte si foi imprimate, intr'unu volumu ce póta titlu: Collectanea orientalia. — Dela fóia 1—7 este: Viétiá lui Dimitrie Cantemiru, si indicatiunea scrieriloru sale; la fóia 7 recto: diplom'a lui Cantemiru de membru alu academie berlinese; dela fóia 7 verso pana la fóia 15: „E Demetrii Cantemiri principis Moldaviae schedis autographis; éra dela fóia 15—54: „Regiones, quae ab Baku circa littus Caspium usque ad Circassos extenduntur.“¹⁾ Le-amu copiatu.

XV. „Istoria Kantakuzinih i Branckvanov“ istori'a Kantacuziniloru si Brancoveniloru traducerea rusa a manuscriptulu romanescu inca neafatu: Istori'a celoru doua case Brancoveanu si Cantacuzino, unu manuscriptu esistente in archiva ministerului de externe din Petersburgu, sectiunea I, cartea No. 14, pag. 31 seq., si care s'a publicatu sub titlu:

„Divniia revolutii pravednago bojia otmsceniia na familiu Kantakuzinih v' Valachii Slavnihi Brancovanovu, in jurnalili podennaia zapiska Petra Velicago, ciasti vtoraea, pag. 291—313, Petersburgu 1772.“

XVI. „Planu Constantinopolia ili Tiariagrada, ije prejde naritiasiesia Vizantiia, drevle je Vygos, zavoevan Muhamedom vtorimu lieta gospodnia 1453, miesiétia maia 29, narisovannii Kuiazem Dimitriem Kantemirom, St. Petersburgu;“ adica romanese:

Planulu Constantinopolului séu Tiarigradului, care inainte se chiea Byzantia, éra in vechime Vygos; a fostu luat cu resboiu de Mahometu II la anulu domnului 1453, lun'a lui Maiu 29; — ridicatu de principele Dimitrie Cantemir,“ si gravatu in arama de Alexie Zubow, se pastra pana mai deunadi in colectiunea gravurilor Ermitagiului imperatescu din Petersburgu.²⁾

Asta-di este depusu in bibliotec'a statului-majoru din Petersburgu inpreuna cu plac'a originala alu Zubow.

Pentru copiare a avutu amabilitate D. academicu Kunik a ingriji si a insarcina o persóna competinte: — éra pentru manuscriptele historia increm. atque decrement., si vita Constantini Cantemiri, am luat intielegere cu biuroulu academie imperiale de sciintie ca sa le trimita aci in Bucuresci, spre copiare, in urma unei cereri, ce Societatea Academica o póte face directu disei academie.

Acestea fiindu tóte manuscriptele cantemiriane aflate in Russi'a se citezu pe cele ce mai remanu inca pana acum nedescoperite, séu cari au peritu:

1. Monarchiarum phisica examinatio, pe care din eróre o socotesce mitropolitulu Eugenie ca ar fi in bibliotheca academie de sciintie din Petersburgu.³⁾

2. Textulu romanescu alu scrierei: Istoria celoru doue case Brancoveanu si Canta cuzinu.⁴⁾

3. Moldaviae nobilitatis genealogia, despre care Cantemir vorbesce la finea Pridosloviei cronicului Romano-Moldovlahiloru, pag. LH: „precum si in cartea genealogiei a némuriloru boerimii moldovenesci (pre carea cu limb'a latinésca amu scris-o) pre largu amu aratatu.“

4. De statu politico aulae Othomanicae:⁵⁾ séu dupa altii: „Istori'a Mahomedaniloru din vremea mininosului proorocu Mahometu pana la primulu Imperatu alu Turciei.“ Acésta scriere latinésca, inceputa la Constantinopole si terminata la St Petersburgu in anulu 1716,

¹⁾ Despre ultimulu studiu vorbesce Bayer, De muro Caucaseo, in opscula ad historiam antiquam, Halae 1770 pag. 94—125; si mai pe largu Fraehn Ch. M. Die Inschriften von Derbent 1827, pag. 205—229, I Abtheil. Beilagen in Eduard Eichwald, Reise auf dem Kaspischen Meere und in den Kaukasus, II Band, Berlin 1838. si Fraehn in St. Petersburger Zeitung, 1828 No. 20—23.

²⁾ Pekarskii, op. cit. I pag. 252.

³⁾ Slovári russkikh svietskikh pisatelei, socin Mitropolita Evgheniia tom I, Moscva 1845, p. 264.

⁴⁾ Esista si o traducere greca moderna tiparita.

⁵⁾ Not'a biografica in manuscriptulu Collectanea Orientalia citatu mai susu.

a peritu in marea Caspica cu prilejul espeditiunii dela Derbentu in anulu 1722.⁶⁾

5. Totu atunci a peritu si unu Catechismu compusu de Cantemir in limba persana, si din care se tiparise deja prima cóla si se tramisese Sf. Sinodu din Petersburgu, spre aprobare.⁷⁾

6. Cartea cantariloru dupa music'a turcesca. Din operile sale tiparite in limb'a romanésca, inca de pe tempulu candu elu traia, se citeza:

1. Divanulu séu galéva Intieptului cu lumea, séu judetiulu sufletulu cu trupulu, in Iasi 1698, scrišu de Cantemir candu abia avea versta de 17 ani.⁸⁾ S'a reprodušu si de invetiátulu d. Hasdeu in Archiv'a istorica a Romaniei, t. II, p. 82—170.

2. Introducere in musica turcesca, totu in romanese. Mitropolitulu Eugenie⁹⁾ dice ca s'ar fi tiparitu in Moldov'a. Noi nu cunóscemu vre-unu esemplaru.

(Va urma.)

Corespondentie particulare ale „Observatoriului“.

✓ Alb'a-Iuli'a, in Septembre 1878. De érá subscrisu la códa corespondentiei din Nr. 104 a „Telegrafulu Romanu“ vre unu cutare domnu dintre eroii dilei nóstre de alegere, „Keményescu“ séu „Lukácsescu.“ tare probabilu, ca nu mai esia nici o reflectare din condeiulu meu, inse vechiulu nostru pseudonymu „Alb-Iulianulu“ imi iau voia a-i respunde cate ceva.

E cam greu a dá respunsu candu nu intielegi pe intrebatoriu. Si dieu eu nu cam intielegu pe d-lu „A-Julianulu“ din „Telegrafulu Romanu.“

Candu cetesci primele sire din corespondinti'a d-lui „A-Julianulu“ se juri, ca densulu are de gandu a deminti uritu pe „Tudoru“ din „Observatoriulu“ si a convinge despre contrariulu pe cetitorii „Observatoriului“, candu colo d-nialu tace ca pescele si in intréga corespondinti'a nici cu o singura litera nu combate, nu demintiesce, chiaru nimicu din istoriculu lui Tudoru.

Cu tóte acestea d-lu „A-Julianulu“ dá din mani si din picioare, cauta cu lampasiulu dupa mediulóce de aperare si vrea cu totu precíulu se apere pe cei din „Observatoriulu.“

Densulu incepe dicandu, ca ori cine va ceti corespondintiile d-lui Tudoru din „Observatoriulu“ ar trebui se vina la convingerea, ca mai toti (?) romanii Alb'a-Iulieni sunt miserabili, ticalosi si tradatori.

Vedi d-le „A-Julianule“, d-ta esti cu multu mai reu decatu Tudoru. Tudoru au insiratu numai fapte si au lasatu pe cetitorii „Observatoriului“ se-si faca convingerea dupa placu, dara d-ta — ca unulu ce dóra sei si mai multe si cunosci si mai bine decatu Tudoru pe Alb'a-Iulieni — vini si inveti pe cetitorii „Observatoriului“ se vina la acésta convingere a d-tale atatu de trista: séu dóra cu ce altu sensu ai scrišu d-ta aceste sire, candu nu vrei se demintiesci nici catu negru sub unghie din faptele insirate de Tudoru in „Observatoriulu“,? ba candu insusi ne spui curatu indata dupa aceste sire, ca nu vrei se aperi procedur'a romaniloru Alb'a-Iulieni cu ocaziunea alegieriloru? ba candu insusi o stigmatisedi de incorecta si dici a o fi apostrofatu cá atare destulu de tare?

Dara cu tóte acestea d-ta, pana ce mai scrisesi cateva sire, ti-ai uitatu cá pamentulu de promisiunea, ce ni-o facusi, ca adeca nu vrei se aperi, si colo mai la vale d-ta vrei, de vrutu cum-i data se aperi procedur'a alegieriloru Alb'a-Iulieni.

Si din ce sta aperarea d-tale? Din aceea, ca staru-esci a fabricá din unii „Keményesci“, séu „Lukácsesci“ de ai nostrii „activisti de convinctiune“; — de „convictiune“! — audi minune! Nu cunoscemu pe aici astfelu de póme, — póte ai vrutu se dici de „convictu.“

Ne multiamimu frumosu de astfelu de „activisi,“ pe cari i convinge Kemény si Lukács si ori-ce alta numai nu judecata si anim'a romanésca.

Ne spune d-lu „A-Julianulu“, ca densulu au apostrofatu destulu de tare „tíenuta“ incorecta a romaniloru Alb'a-Iulieni cu ocaziunea miscariloru electorale in una din corespondintiile-i precedente, — dara — asia-i d-le „A-Julianule“ — cu mai multa „tactica“ decatu Tudoru.

Da, d-lu „A-Julianulu“ a apostrofatu „tíenuta“ netíenuta cu atata „tactica,“ incatu totu numai de „tactica“ si éra „tactica“ nu poturamu aflá nici o „misicare“ in acea corespondinti'a a d-sale despre „miscarile“ electorale, — de si acele „misicari“ si astadi ne canta prin urechi.

Nu-i place d-lui „A-Julianulu“ medicina lui Tudoru. — Póte ca la multi nu le va fi fostu pe gustu, dara de gustibus non est disputandum.

Nu-i place, ca Tudoru au numitu cu numele, au aretatu cu degetulu. — Dieu nici lui Tudoru nu i-au placutu de locu.

Pretinde mai multa „tactica.“

Mai bine faceai d-le „A-Julianule“ déca nu te mai inverteai cu atata tactica in jurulu tacticei d-tale, déca nu te mai incurcai cu doctorii si popii din esemplele nepotrivite, ce-mi aduci, si déca spuneai mai scurtu si curatu, ca Tudoru nu trebuia se spuna tóte chiaru asia cum au fostu, nu trebuia se spuna adeverulu directe, trebuia se mai strimbe cate ceva, se mai astupe din peccate, se mai spoiésca si infrumsetiedie lucrurile, cum face totdeuna d-lu „A-Julianulu“ in corespondintiile sale si apoi, chiaru de „nume“ trebuia se se ferésca ca de focu, cá se nu supere ómenii.

Acésta este „tactica,“ la care voiesci d-ta se me

⁶⁾ Mitrop. Eugenie, op. cit. p. 265; D. Bantisiu Kamenskii Slovári dostopamiatnih liudei Russkoi Zemli, partea III, Moscva 1833, pag. 34—24, op. cit. p. 314. — Nic. Bantis Kamenskii, op. cit. — Not'a din Collectanea-Orientalia susu citata.

⁷⁾ Not'a dela 1725 in manuscriptulu citatu: Collectanea Orientalia.

⁸⁾ Not'a citata in manuscriptulu Collectanea-Orientalia.

⁹⁾ Op. cit. p. 264.

inveți sub gravulă cuventu de a vindecă ranele naționale.

Dara te asigură d-le „A.-Julianule,” tactica d-tale chiaru nu contribuie cu nimicu la vindecarea cunoscutelelor rane ale națiunii. Prima medicina a acestor rane este cultur'a animei și a spiritului și primii medici: părinții și școlile. Și se crede d-ta, că unde lipsese educațiunea și cu deosebire educațiunea animei, unde „bunulu,” „adeverulu” și „frumosulu” numai au intrare numai sunt susceptivere, acolo amu gatat'o cu ori-ce medicina, ca se tacu de tactic'a d-tale. Mărul stricatu la semburu remane totu stricatu. — Era unde nu lipsese acestu germine alu sanetatei naționale și ran'a d'ora e numai superficială, acolo nu trebuie se ne temem că d'ora medicina lui Tudoru ar impinge acăsta rana pana la semburu, că-că merulu nestricatu la semburu remane totu nestricatu, din contra se fimu siguri că aci chiaru medicin'a lui Tudoru este cea nimerita și nici decum tactica d-tale, care n'are alta putere decatu a gangrena și mai multu acăsta rana care s'ar potea vindeca și cicatriza.

Și apoi, d-le „A.-Julianule,” avemu se fimu și sinceri facia cu națiunea, se-i spunem adeverulu asia cum este, că-că trebuie se-i cunoșca bine poterile.

Dara abstragându dela acestea, spunem d-le „A.-Julianule,” deca ai face d-ta unu scandalu in mediulocu piatiei din Alb'a-Iuli'a in faci'a unui publicu numerosu, cum ai poté d-ta pretinde, ca publiculu acela se te tiena in secretu, se nu se vorbésca nimicu de d-ta. Nu e ridiculu a acceptá asia ceva?

Ei bine d-le „A.-Julianule” eu nu am taiatu intréga mana din esemplulu d-tale, ci numai bub'a și avea sensu esemplulu d-tale numai atunci, deca imi aretai cu catu am taiatu mai multu bub'a.

Apoi, pecatele comise facia cu națiunea, nu potu fi asemenate cu pecatele secrete descoperite popei. Acelea sunt de natura cu totul privata și au se remana secrete. Dara pecatele aretate de Tudoru in „Observatoriulu” sunt publice, comise in faci'a lumei, care nu poteau remané „secrete” nici deca tacea Tudoru, sunt pecate din cari nu e iertatu se omitemu nimicu, nici se le falsificamu, ci din contra se ni le insemnamu bine ca se nu le uitamu, că-că sunt pecate, care atingu adencu interesele și s'órtea comuna, sunt de valóre istorica.

Saracia mediulocelor de apearare ni-o arata d-lu „A.-Julianulu” mai evidentu prin desperatiunea, cu care se incaera de persón'a lui „Tudoru,” pe care, cum se vede, nici nu o cunoșce.

Dá, d-le „A.-Julianule” de siguru Tudoru celu mutu și cu manile in sinu se póte tiené totdeuna de nationalistu mai bunu, decatu „activisti” d-tale cari strigau din „convictiune” se tráiesca sugrumatorii noștri!

Dara Tudoru si alti nu au fostu de locu muti și mi pare bine d-le „A.-Julianule” ca mi dai ocaziunea a adressá aci cateva cuvinte clarificátore și la stimata nota a Redactiunii din cód'a corespondintiei mele din „Observatoriulu.”

Am disu in aceea corespondintia, că pre candu adunarea din Sibiu accepta passivitatea, cortesii noștri isi incepusera deja manoper'a — și inca cu o diligintia extraordinara, — deci tempulu pentru delaturarea reului din radecina, la noi cu atatu era mai intardiatu. Cu tóte acestea gur'a passivistiloru noștri n'au fostu nici de cum muta și de ar fi fostu ascultata multe se mai poté indreptá. Dara glasulu loru au sunatu in pustiá că-că angagiatii candidatiloru dejá convinsi prin „convicte” nu voiau se mai primésca alte convingeri, ba incun-giurau ori-ce intelnire cu passivistii, se feréu de ei chiaru și pe strade. Și-apoi am amintitu in aceési corespondintia, ca persóna ce a fostu provocata din mai multe parti, au tamendatu lucrulu și in ultimile momente au aflatu de intardiata intielegerea. Ce mai érá de facutu, că-că óra sunase?

Dara se me intorcu éra la d-lu „A.-Julianulu.” Chiaru prin aceea, ca ne spune intr'unu locu — póte tótu cá mediulocu de áperare, — cumcá d-lu Tudoru mai devine insusi ridiculu, chiaru dicu, prin acăsta devine d-lu „A.-Julianulu” ridiculu, — că-că Tudoru nu se ocupa cu sufetele crestinesci din Alb'a-Iuli'a. Au d'ora pentru spovada din „Observatoriulu” vrei se me faci popa, d-le „A.-Julianule”?

Tudoru.

Orastia, inceputulu lui Octobru, 1878. Dati-mi voia, d-le redactore, a supune criticei obiective și ne-partiale a onor. publicu cetitoru, purtare și faptele unui protopopu-modelu din orasiulu acesta. Ceru scusele mele, deca terminii pe cari ii voiu intrebuintia in espunerea mea nu voru fi tocmai academici, dara precum se va vedea mai la vale, faptulu este atatu de marsiavu și revoltatoru incatu a remanea neimpressionatu ar insemna a fi lipsitu cu totulu de ori ce temperamentu sanetosu. Istori'a este urmatórea:

In dilele acestea muri aici unu crestinu, care apartienea clasei inteligente a societatii din locu. Acelu crestinu de confesiune gr. cath. pe candu era inca in viatia traia in relatiuni nice de cum amicabile cu demnulu protopopu gr. cath. din locu Justinu Moldovanu. Este indiferentu a cunoșce motivele acuraru relatiuni curatu personale, care se reducu a purtare ostila și intriganta a numitului protopopu, atatu facia cu reposatulu, catu si fatia cu famili'a sa. Ajunge a sci, ca reposatulu lasa cu limba de mórte, ca se fia ingropatu in cimiteriulu gr. or. de aici, cu asistenti'a pretiloru confesiunii sale, dara cu eschidere neconditionata a protopopulu seu, care iau amaritu sufletulu și anima pana candu a fostu in viétiá. Positiunea intristatei familie era fórté delicata și deficila, fatia cu situatiunea in care au fostu adusa prin vointi'a ultima a iubitului loru defunctu. Densa se adresa la prea onor. d. George Popoviciu, protopopulu gr. or. din locu care cu ocaziunea cuminecării murindului afase si vointi'a lui ultima. Domni'a sa declara cu tóta condes-

centintia și amabilitatea ce-lu carecterizéda, ca din partea sa realizarea acelei vointie, pe care famili'a reposatului si-o tinea de santa datorie a o respecta, nu va intempina nici o dificultate. Pana aci lucrurile mersera bine. Dara ce se vedi, acestu arangementu displacu gratiosulu protopopu I. Moldovanu care de si pe facia isi dete consimtiementulu, inscena urmatoriulu scandalu, care nu ne indoimu ca ii va mai adaoge o frundia de urzica in cunun'a sa de lauri vestejiti și opariti, pe cari deja si iau culesu in scurtulu tempu de candu se afla aicea in calitate de protopopu. Acestu parvenitu obscuru și nulitate rescracita, care deca se resfatia astadi ca unu micu pasia pe tronulu seu de protopopu, are a o multiumi nu talenteloru, meriteloru séu calitatiloru sale apostolice și nici sufragiulu poporeniloru sei, ci puru si simplu órbei intemplari, care facu ca parintele seu se ocupe o positiune de influentia in capitolulu din Lugosiu și asia se ajunga a fi favoritul desmierdatu alu sórtei, — avu tristulu curagiu și frivolu impertinentia a insulta in modulu celu mai necrutatoru una din cele mai oneste familie din locu si a ii mai adaoge la profunda ei jale pentru celu pierdutu și veninulu amaraciunii prin perfida și miserabila sa purtare!

Dupa ce famili'a reposatului invita pe d. protopopu titularu din Cugiru rever. sa parintele Bercianu ca se functionedie la inmormentare in loculu eroului nostru, cu asistenti'a preotulu gr. cath. din Turdasu, dupa ce numitul protopopu promise de repetiteori ca va veni de siguru, ba facu si slujba priveghiatalu in cas'a defunctulu, a doua di tramisera vorba atatu d-lui catu si preotulu din Turdasu, ca nu potu veni la inmormentare sub preteceste cu totulu nefundate. Acésta era efectulu intrigei tiesute a domnulu protopopu I. Moldovanu. Adeveratulu motivu alu refusulu pretiloru invitati, era, ca protopopulu favoritu le amenintiasa cu mani'a superióra, de care densulu se pare ca dispune in modu discretionar. In urm'a acestei purtari brutale ce era de facutu? Sirmanulu, betranulu și machnitulu tata alu reposatului și intréga familia era adusa in positiune de a tinea mortulu in casa neingropatu, pentru ca avuse nefericirea a cadea in disgrati'a „rosiului papa” in miniatura din Orastia. In fine dupa multe sbuciumari, dupa multe alergaturi si umilire acelu satrapu cu briu rosu, se indupleca a-si pune conditiunile sale si adeca: 1-o ca mai n'taiu de tóte se i se platésca tacs'a inmormentarei cu 3. fl. v. a.*) ca si candu ar fi functionatu; 2-o preotii cari voru functiona la inmormentare se mérga mai antaiu la densulu se ii se inchine și se-lu róge, ca se le permita a inmormenta pe unu crestinu romanu, care nici mortu nu scapá de persecutiunea iesuitica a inamiculu seu neinpacatu. Numai dupa implinirea acestor conditiuni de capitulare mortificátore a fostu posibilu a se asiedia remasitiile mortulu la repaosulu éternu.

Acésta a fostu purtare eroiculu protopopu I. Moldovanu din Orastia. Densulu a triumfatu. Dara cu ce pretiu? acésta o lasamu la apretiare onor. publicu și a superioriloru sei.

Este gretiosu a se ocupa cineva cu astfelu de fapte scarbóse, rusinóse și compromitiátore in fati'a lumei culte și civilizate. Dara credu, ca a sositu tempulu si pentru noi, ca se nu mai suferimu cu proverbiala nóstra rabdare romanésca, abuzurile, arbitraritatile și ticalosiele unoru individi nedemni de chiemarea loru apostolica, prin care poporulu se demoralizéda și pierde si ultimulu respectu pe care l'au mai conservatu pentru biserică și ministrii ei. Este tempulu supremu, ca astfelu de individe, cari compromitu intregulu corpu caruia apartienu precum este si eroulu nostru din Orastia, se fia disciplinate, pentru ca adi, maine se nu ne treditu ca si poporulu romanu va dori si va cere introducerea casatoriei civile și aceea a neconfesionalitatiei precum este ea introdusa mai in tóte statele din Europ'a civilizata. Care va fi atuncea partea castigátore și care cea pierdiátore, acésta credemu ca nu mai este de lipsa a o spune acelora, cari intielegu spiritulu tempulu și alu secolulu presentu pe care marele Victoru Hugo lau numitu „secolulu omului.”

Unu martoru.

Sciri diverse.

(Advocatu nou) Dlu Dr. Nicolau Olariu a depusu miercuri in 9 l. crt. cu resultatu fórté bunu censur'a advocatuala in Tergulu-Muresiului. Felicitámu pe junele advocatu in nou'a-i cariera și i-dorimu succesu stralucitu.

(Serbare). In 2/14 l. c. in capital'a Romaniei se va serba intrarea și defilarea armatei invingétore. Intre alte preparative se voru construi și doue arcuiri triumfale, ce voru costa 15.000 franci.

(Unde zacu ranitii romani). Amu impartasitu și urmam a impartasi list'a ranitiloru și mortiloru romani, care a fostu bine primita de cetitorii noștri si alte foi. De asta-data deschidemu o rubrica nóua, in care vomu insemná, ca unde zacu vitejii noștri raniti. In spitalulu de reservá din Marburg se afla urmatorii: dela regimentulu Alexis Nr. 39, infanteristulu George Caba, dela regimentulu Cesareviciu, infanteristulu Petru Baiera greu ranitu, infanteristii Petru Tóderu, Vichentie Lascu și Traila Macicovescu usioru raniti.

„Siedietórea.”

(Mortii și ranitii romani). (Continuare). La Gracianica in 13 Augustu, din regimentulu Cesareviciu Nr. 61, infanteristulu Pavelu Vuiu séu Coplitu a muritu. La Doboj in 4 Sept., din regimentulu Scudier Nr. 29, infanteristii Ioanu Butuzanu, Iosifu Vadjulu, Alexa Isacovicu, morti, caporalulu Martinu Nedelcu rani-

*) S'a mai auditu si din alte parti despre preotii, cari nu voiau a-si pune patrafrulu dupa gitu pana ce nu li se puse in mana tacs'a inmormentarei. Corectorulu.

tu, gefreiterulu Maximu Vladulu ranitu, infanteristii Ionu Munteanu, L. Gruiciu, S. Ardeleanu, Pavelu Laziciu, Mita Rotaru, Petru Zuzu, Pavelu Gruiciu, Stef. Gruiciu, raniti; din regimentulu Czareviciu Nr. 61 fúhrerulu Cimponieru ranitu.

„Siedietórea.”

— (Dela Zaiu) ni se scriu urmatórele: Domniloru și Fratiloru! In anulu trecut, cu ocaziunea resbelulu ruso-romano-turcu din tóte unghiurile patriei au incursu ajútore pentru raniti soldati romani și turci. Acum, candu fiii patriei, fratii noștri se lupta in strainatate, versandu-si sangele, fiacare patriotu, fara deosebire de nationalitate, este datoru dupa potintia, a intinde ajutorulu necesaru.

Asiadara se aratámu iubire catra patrie și catra fratii noștri, pentru raniti, veduve și prunci orfani, — dupa potintia, se ne implinimu datori'a prin ajútore benevole — ca lips'a este mare.

Ofrandele date voru fi publicate in foile „Observatoriulu” și „Hunijad.”

Cu patriotica salutare.

Zaiu, 1878 Septembrie 19.

Petru Fogarasiu m. p.

Au contribuitu: Petru Fogarasiu, notaru cerc. in Zaiu 5 fl. 10 cr. Spier Iosief, arendatoru in Zaiu 3 fl. Herscovics Ignaz, negociatoru in Zaiu 1 fl. 60 cr. Madoso Zenavie, jude com. in Almas-Selisce 1 fl. Iosifu Popescu, invetiatoru in Cerbia 1 fl. Dehelyanu Pascu, jude comun. in Brasieu 1 fl. Filipu Ivanu, jude comun. in Cerbia 1 fl. Milanu Beliciu, negociatoru in Lipov'a 1 fl. George Ternavean, proprietaru in Reghinulu sas. 1 fl. Societatea negocietoriei de plute, in Reghinulu sas. 5 fl. Israel Schwarz, negociatoru in Reghinulu sas. 2 fl. Alesandru Peter, magistru postale in Zam 1 fl. M. Adam, ospetaru in Zaiu 1 fl. N. N. 1 fl. Iosief Gross, negociatoru in Lipov'a 1 fl. Gabrian Iosifu, jud. com. in Zam 50 cr. Petrucu Gligori, proprietaru in Zaiu 40 cr. Ruja Gligoru, economu in Zaiu 20 cr. Ionasiu Gligoru, economu in Zaiu 20 cr. Vese Ioanu, economu in Zaiu 20 cr. Ruja George, economu in Zaiu 20 cr. Kohn Ignaz, negociatoru in Zaiu 20 cr. Vichentie Ursu, birtasiu in Zaiu 20 cr. Filipu Kohn, birtasiu in Zaiu 50 cr. Dr. Lekisch, proprietaru mare in Viena 2 fl. Moricz Kohn, butaru in Zam 50 cr. Moiseviciu Anna negocietorséa in Zam 20 cr.

In urm'a ordinulu oficiulu pretoriale alu cerculu M. Iia de dto 13 Septembrie Nr. 3432 au incursu dela comunele: Almasielu 5 fl. Brasielu 5 fl. Cerbi'a 5 fl. Micanesd 5 fl. Poganesd 4 fl. Zam 8 fl. Sum'a totala 64 fl. v. a.

Zaiu, 1878, Septembrie 28.

P. Fogarasiu m. p.,
notaru.

Post'a redactiunii.

— Ne rogamu de p. t. domni abonatii ai noștri, ca se ne tramita abonamentele francate, éra nu ne francate precum primiramu unulu dela K i s s - J e n ö pentru care am platitu porto 22 cr. v. a. Este usu adoptatu in tóta lumea, ca ori ce s'aru tramite unei redactiuni prin posta se se tramita-franco.

— Nicolae Grozescu parochu gr. or. in??? Bine-voiti a ne tramite adres'a d-vóstra, notandu si post'a ultima, pentru ca nu scimu unde se ve tramitemu fói'a, nefindu acésta insemnata pe cart'a de corespondentia.

Cu 1/13 Octobru se va incepe unu nou abonamentu la „Observatoriulu” pe triluniulu Octobru—Decembre. Conditiiunile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariulu.

Totodata facemu cunoscutu, ca dela 1 Octobru a. c. redactiunea s'a mutatu in „Piat'i mica, Nr. 27. in etagiulu primu, in drépta scarei.

Redactiunea.

Carti mai noua.

- Ai carte, ai parte. Roman umoristic de Theochar Alexi bros. —70
Amórea amicabila séu datoritiile amiciloru intre sine de Dr. Alois Gruber, tradusa si provediuta cu registru alfabeticu de cuvinte mai nóua și explicatiunea loru de P. N. Simtionu „ —25
La Plevna! . . . Drama in 1 acta (in versuri) Steoa Romaniei — Crucea Bojia de G. Sion, membru Societáții academice romane in Bucuresci . . . „ 1.—
Ostașii noștri de Vasile Alecsandri . . . „ —25
Oștenul român. Culecțiune de cântece ale resbelulu romano-turcu 1877—78 . . . „ —25

Scolastice.

- Chemia anorganică. Lucrată pe basa teoriilor mai noué și integrită pentru școalele medie de Iulian Filipescu, profesor la școalele centrale rom. gr. ort. din Brașov. Cu figuri in text . . . bros. 1.20
Istori'a Ungariei pentru scolele poporali. Aprobata de comisiunea scolastica archidicesana in Blasiu . legatu —20
Introducțiunea Santei Scripturi cá cunoscentia previa la studiulu S. Religiuni in gimnasiile superioare gr. catolice de Dr. Alesandru Gram'a, profes. S. Teologia in Blasiu bros. —20
Principiile morali séu Etice ale Religiunii crestine pentru Gimn. superioare gr. cat. de Dr. Alesandru Gram'a, professoru de S. Teologia in Blasiu . . . „ —70

Calindare pe anulu 1879.

- Amicul poporulu. Calindar pe anul comun 1879. Compus de Visarion Roman. Anul XIX. „ —50
Calendariu pe anul comun dela Christos 1879. Anul XXVIII. Din tipogr. archidiece. in Sibiu . . . „ —30
Calendariu pe anulu de obste 1879. Cu cirile. (Anulu LXXXVII.) Editur'a lui Georgiu de Closius . . . „ —22

se afla de vendiare

la W. Krafft in Sibiu.

Tipariulu lui W. Krafft in Sibiu.